

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д.н. Ирена Николова Маркова,

Университет за национално и световно стопанство – София,
профессионален направление 3.8. Икономика, научна специалност „Финанси,
парично обръщение, кредит и застраховка (застраховане)“ и научна
специалност „Икономика и управление (отбрана и сигурност)“

относно: дисертационен труд на тема „Инвестиционна активност на МСП в
България – проблеми, фактори и тенденции“ с автор **Даниел Генчев Данчев**,
докторант към катедра „Финанси“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Представям настоящата рецензия във връзка със Заповед №471 от
01.06.2023 г. на ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов и с Протокол №9 от
30.05.2023 г. на факултетния съвет на факултет „Финанси“ на Стопанска
академия.

Рецензията е върху дисертационен труд за присъждане на образователна
и научна степен „доктор“ на докторанта по докторска програма „Финанси,
парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)“.

Декларирам, че през последните пет години не съм била в трудово-правни
взаимоотношения със СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

I. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на докторант Даниел Данчев е разработен при
спазване на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона
за развитие на академичния състав в Република България.

Дисертацията представлява актуален и полезен научен труд, който е
насочен към подобряване на финансовия мениджмънт на малките и средните
предприятия в България.

Във *въведението* на дисератцията правилно са изведени предмета,
обекта и тезата на изследването. Обоснована е актуалността на проблема-
тиката, която се изразява в необходимостта от вземането на адекватни мерки
за стимулиране на приемачеството на малките и средните предприятия по
пътя на преструктуриране, иновации и гъвкави инвестиционни решения
съобразно европейските и национални политики и законодателната база. В
процеса на разработване на темата, докторантът успява да реши основните
задачи в контекста на формулираната изследователска цел в дисертацията.

В първа глава на дисертацията се поставят въпросите, свързани с управлението на материалните запаси и с управленинето на ликвидността на малките и средните предприятия. На базата на съответни статистически данни и подходящ формулен апарат се изчисляват конкретни показатели и се обосновават изводи относно оперативния финансов мениджмънт на стапанска единица. Авторът подробно анализира дейността на малките и средните предприятия в условията на динамична пазарна среда както на европейския, така и на националния пазар.

Авторът обосновава ролята на малките и средните предприятия за икономическата устойчивост на България при бързо променящи се социално-икономически условия. Отстоява се извода, че успехът на малките и средните предприятия, в турбулентна пазарна среда, зависи до голяма степен от начина, по който финансовия мениджмънт планира, организира и оптимизира процесите по изпълнение на основната им дейност.

На преден план докторантът представя основните предизвикателства, които стоят пред оперативния финансов мениджмънт, като: финансиране на бизнеса, инвестиционна активност, ефективно управление на персонала, продажбен процес, заетост на персонала и пр. Според автора, оптимизирането на оперативните управлениски решения е важно условие за засилване на финансовата устойчивост и конкурентоспособност на малките и средните предприятия на международните пазари.

Във втора глава фокусът е поставен върху възможностите за по-голяма ангажираност на държавата в прилагането на мерки за стимулиране дейността на малките и средните предприятия посредством прилагането на европейската правна рамка относно предприемачеството и инвестиционната активност на стопанските субекти. Авторът акцентира върху факта, че по-голяма сигурност в бизнеса малките и средните предприятия ще имат, ако използват предимствата на положителния чужд опит в други страни и открият нови пазарни възможности в рамките на Европейския съюз.

Докторантът ориентира своя научен интерес към изследване на процеса на интернационализация, като предпоставка и условие за повишаване на конкурентоспособността на малките и средните предприятия. В тази насока се акцентира на преимуществата в използването на иновативни технологии и преструктурирането на българските предприятия като основни фактори за интернационализация и функциониране на чужди пазари.

В трета глава се акцентира на темата за хармонизирането на данъчните облекчения за малкия и среден бизнес в държавите-членки на ЕС като фактор за растежа на европейската икономика. Според автора, това ще доведе до стимулиране на европейските финансови институции – Европейската инвестиционна банка и Европейският инвестиционен фонд в предоставянето

на преференциално финансиране на предприятията, при наличието на държавни протекции и гаранции за излизане на международните пазари. Обосновава се извода, че активната европейска и национална финансова подкрепа на инвестиционната активност ще насърчи внедряването на високотехнологични производства и ще повиши киберсигурността на малките и средните предприятия.

В трета глава са изведени още затрудняващите фактори, които пораждат кризи и проблеми в дейността на малките и средните предприятия, а именно: липса на оборотен капитал, влошен бизнес климат по отношение на лицензионни режими, корупция, данъчна и осигурителна тежест при нарушен ритъм на доставки и продажби, недостиг на квалифициран персонал, Covid-пандемията, войната в Украйна. В тази връзка, докторантът представя предизвикателства и дава предложения относно мерките, които правителството следва да приложи, като: данъчни облекчения и финансови стимули за инвестиционната активност в посока към дигитализацията на малкия и средния бизнес, нови канали за пласмент и онлайн продажби, дистанционна работа на персонала, предлагане на нови продукти в условията на цифрова икономика за увеличаване на приходите, увеличаване на производствения капацитет и трудовата заетост за повишаване на конкурентоспособността в контекста на кръговата икономика и глобализацията на пазарите.

Отражение на резултатите от изследването представляват авторовите изводи и обобщения, изведени в *публикациите* по темата на дисертационния труд – две статии (едната е самостоятелна, а другата е в съавтарство) и три научни доклада, от които един – в съавторство.

Авторефератът отразява ясно и прецизно основните моменти в дисертационния труд. В него е направена характеристика в синтезиран вид на основния текст на дисертацията. Представени са насоки за бъдещата изследователска работа на докторанта по темата. Авторът е приложил справка за научните и научно-приложни приноси в дисертационния труд, списък на публикациите, справка за съответствие с националните изисквания по Правилника за приложение на Закона за развитие на академичния състав в Република България, както и декларация за оригиналност и достоверност.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

По отношение на *съдържанието* на дисертационния труд се констатира висока теоретична подготовка на докторанта в областта на инвестиционната политика на малките и средните предприятия и инструментите за насърчаване на инвестиционната активност на стопанските субекти. Констатира се и правилно боравене със специалната терминология, нормативната база и използването на формуленния апарат.

В дисертационния труд авторът успява да защити тезата, че повишаването на инвестиционната активност и интернационализацията на малките и средните предприятия изисква прилагане на адекватни национални и европейски политики, които да повишат икономическия растеж в България чрез ефективно финансово и данъчно стимулиране на предприемаческата дейност.

В *структурно отношение* дисертационният труд е издържан. Той се състои от: въведение, три глави, заключение, 13 приложения, библиографска справка, декларация за оригиналност и достоверност на дисертационния труд. Дисертацията е разработена в обем от 195 стандартни страници. Налице е съразмерност в обема на главите като точите и подточките в тях са подредени в логическа последователност.

Относно *методологията* на изследването, докторантът е използвал класически научноизследователски методи, като: индуктивния и дедуктивния метод, сравнителния метод, метода на анализа и синтеза, дескриптивния метод, метода на наблюдението и други. С помощта на анкетния метод е осъществено собствено емпирично изследване сред малките и средните предприятия в производството и в сферата на услугите в различни отрасли на икономиката на страната.

В процеса на изследването е използван графически и статистически инструментариум и на базата на официални статистически данни и данни от анкетното проучване са оформени 15 графики, 12 фигури и 12 таблици. Приложени са 44 формули. Данните в дисертацията са обработени и представени с помощта на MS Office Excel.

Библиографската справка съдържа 74 източника, от които 41 източника са на английски език и 32 – на български език и 1 източник – на руски език. Използваните литературни източници са коректно цитирани в основния текст на дисертационния труд.

В *заключението* авторът оформя изводи и прави препоръки във връзка с постигнатите резултати от изследването. Докторантът отстоява своите виждания за тенденциите и предизвикателствата пред развитието на инвестиционната активност на малките и средните предприятия и открява извода, че по пътя на интернационализацията стопанските субекти ще постигнат устойчиво икономическо развитие.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

След запознаване с дисертационния труд, автореферата и публикациите на докторанта, може да се констатира, че научноизследователската работа на Даниел Генчев Данчев заслужава положителна оценка. Приемам изведените приноси, до които авторът е достигнал в резултат на изследването. Считам

обаче, че формулираните практико-приложни приноси биха могли стилово да се представят по-категорично, а не като изводи от изследването.

Отчитам като приносен момент предложението за създаване на ефективна национална стратегия за преструктуриране на малките и средните предприятия към европейския пазар. Според автора, такава правителствена политика, ще ускори интернационализацията на малкия и средния бизнес и ще се насочи към създаването на реални възможности за национална финансова подкрепа на структурните фондове и на европейските финансови програми.

Впечатление прави много доброто познаване и представяне в теоретичната част на работата на нормативната база, както и на реализираните и текущите проекти и на националните програми за насърчаване предприемаческата дейност на малките и средните предприятия у нас. Положителен момент в работата е авторовото емпирично изследване в практическата част на дисертацията.

Висока оценка заслужава направеният критичен анализ на националните и европейските програми за финансово стимулиране на инвестиционната активност на изследваните предприятия, както и отправените препоръки за усъвършенстване на законодателството в страните-членки на ЕС в посока към хармонизиране на европейското данъчно облагане.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Налице са някои технически неточности, които обаче не намаляват научната стойност на дисертационният труд и неговите научно-приложни приноси. В тази връзка считам, че в заглавието на темата е по-удачно да не се използват съкращения. Това би могло да се направи само в основния текст на работата като се приложи списък на съкращенията.

За по-голяма прецизност на библиографската справка, би могло източниците да се разделят на: фундаментални източници, интернет източници и нормативна база, като се поддредят по азбучен ред – първо на кирилица и после на латиница.

Препоръчвам на докторанта да задълбочи изследванията си в областта на стратегическото управление и инвестиционна политика на големите индустрислни предприятия в конкретни отрасли на икономиката, което има приоритетно значение за корпоративния риск мениджмънт.

Бъдещата си научноизследователска дейност, докторантът би могъл да насочи към проблематиката, свързана с отражението на инвестиционната политика върху платежоспособността на индустрислните предприятия в контекста на риск мениджмънта и корпоративната сигурност.

Въпросът ми към докторанта е: в какви насоки следва да се усъвършенства Закона за малкия бизнес, действащ в Европа, като се има

предвид, че 51,5% от респондентите в анкетното проучване посочват, че имат препоръки за промени в него (с. 171)?

V. Обобщено заключение и становище

Дисертационният труд на докторант Даниел Генчев Данчев представлява едно задълбочено и актуално изследване в областта на финансовия мениджмънт на малките и средните предприятия, при което основният научен интерес е ориентиран към изграждането на инвестиционна политика на стопанската единица, при отчитане и анализиране на основните фактори и предпоставки при нейното функциониране. Познаването на теорията на финансите, данъчната политика в страната, нормативната база и механизмите на стратегическия и оперативния мениджмънт, както и практическият опит и компетентности на докторанта, са в основата на детайлното и аналитично изследване на поставената тематика. Докторантът демонстрира прецизната си научноизследователска работа чрез емпиричната част на дисертацията, където подробно анализира инвестиционната активност на малките и средните предприятия на базата на осъществено авторово анкетно проучване и прави конкретни изводи и препоръки за усъвършенстване на стратегическия и оперативния мениджмънт.

Научноизследователската работа на Даниел Генчев Данчев се представя и чрез неговите публикации, свързани с темата на дисертационния труд, чрез които авторът преизпълнява минималните национални изисквания относно публикационната си дейност и отчита общо 40 точки.

В заключение може да се обобщи, че дисертационният труд притежава необходимите научни и научно-приложни приноси. Това ми дава основание с пълна убеденост да предложа на уважаемите членове научно жури да гласуват **положително** и да предложат на ФС на факултет „Финанси“ **присъждане** на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)“ на Даниел Генчев Данчев.

17.07.2023 г.
гр. София

Рецензент:
(доц. д.н. Ирена Маркова)